

תקציר מנהלים

עידוד יזמות זעירה בישראל באמצעות ארגוני אשראי זעיר

חנן נייברג

עמית קורת – מכון מילקן

על אודות תוכנית עמיתי קורת – מכון מילקן

תוכנית עמיתי קורת-מכון מילקן מקדמת את הצמיחה הכלכלית בישראל באמצעות התמקדות בפתרונות חדשניים, מבוססי שוק, לבעיות מתמשכות בתחומים חברתיים, כלכליים וסביבתיים. התוכנית מתמקדת באיתור פתרונות גלובליים והתאמתם למציאות הישראלית ובבניית ממשקים חיוניים המחברים בין משאבים ממשלתיים, פילנתרופיים ועסקיים, לטובת צמיחה ופיתוח לאומי בר-קיימא.

התוכנית מעניקה מלגות שנתיות לסטודנטים ישראלים מצטיינים, בוגרי מוסדות להשכלה גבוהה בארץ ובעולם, המתמחים במוקדי קבלת ההחלטות הלאומיים ומסייעים בפיתוח פתרונות באמצעות מחקר והתמחות. היקף הפעילות של עמיתי התוכנית הוא מקסימלי – התמחות, הכשרה ומחקר במשך חמישה ימים בשבוע.

במשך שנת התמחותם עוסקים עמיתי קורת-מכון מילקן במחקר המדיניות במשרדי הממשלה וברשויות שלטוניות אחרות, ומסייעים למקבלי ההחלטות ולמעצבי המדיניות בחקר ההיבטים השונים של סוגיות כלכליות, סביבתיות וחברתיות.

בנוסף עורכים העמיתים מחקר מדיניות עצמאי, שמטרתו לזהות חסמים לתעסוקה ולצמיחה בישראל ולאחר פתרונות אפשריים. מחקרי העמיתים מתבצעים בהדרכת צוות אקדמאי ומקצועי מנוסה ותומכים במחוקקים וברגולטורים, המעצבים את המציאות הכלכלית, חברתית והסביבתית בישראל.

במהלך השנה מוענקת לעמיתים הכשרה אינטנסיבית במדיניות כלכלית, ממשל ושיטות מחקר. במסגרת מפגשי ההכשרה השבועיים, העמיתים רוכשים כלים מקצועיים לכתובת תזכירים, מצגות וניירות מדיניות, וכן כלי ניהול, שיווק ותקשורת. בנוסף, נפגשים העמיתים עם בכירים במשק ובממשל ועם אנשי אקדמיה מהשורה הראשונה בישראל ובעולם. בסמסטר הראשון, העמיתים משתתפים בקורס המתמקד בחידושים פיננסיים, במסגרת בית הספר למנהל עסקים באוניברסיטה העברית בירושלים. הקורס מקנה 3 נקודות זכות אקדמיות, ומלמד אותן פרופ' גלן יאגו, מנהל המרכז הישראלי של מכון מילקן ומנהל קבוצת המחקר במימון מכון מילקן בקליפורניה.

את בוגרי התוכנית ניתן למצוא בתפקידים בכירים במגזר הפרטי, כמרצים באקדמיה, במגזר הציבורי וכיועצים לשרים ולמשרדי הממשלה. ישנם בוגרים שנקלטו במשרדי הממשלה, ואחרים המשיכו ללימודים גבוהים באוניברסיטאות מובילות בישראל, ארצות הברית ובריטניה.

תוכנית עמיתי קורת-מכון מילקן היא לא פוליטית ובלתי מפלגתית, ואינה מקדמת קו פוליטי או אידאולוגי. התוכנית ממומנת על ידי קרן קורת וקרנות פילנתרופיות מובילות בארצות הברית ובישראל ומנוהלת על ידי מכון מילקן.

למידע נוסף על אודות התוכנית: www.kmifellows.org

עידוד יזמות זעירה בישראל באמצעות ארגוני אשראי זעיר

חנן נייברג
עמית קורת

- מומלץ לתקן את סעיף 21 לחוק הבנקאות, על-מנת אפשר לארגוני אשראי לא-בנקאיים להעניק אשראי.
- יש לאפשר את פעילותם של איגודי אשראי בישראל. הצלחתם של איגודי האשראי בעולם מוכיחה עד כמה גופים אלה חסרים בישראל.
- איגודי אשראי יכולים להוות פתרון יעיל לחוסר יכולתם של יזמים זעירים ואוכלוסיות מעוטות הכנסה בישראל לקבל אשראי בתנאים סבירים.
- ארגונים לעידוד יזמות זעירה, המסוגלים לתת שירותי תמיכה ואשראי, יכולים לסייע ביצירתן של למעלה מ-60,000 משרות ובכך לתרום לכלכלה הישראלית יותר מ-3 מיליארד ש"ח בשנה.

מבוא

הקמת עסק זעיר בישראל אינה תהליך פשוט או קל.¹ יזם פוטנציאלי של עסק זעיר ימצא, כי במקרים רבים דרכו לאשראי בנקאי חסומה או מוגבלת ביותר. בנוסף, הוא יאלץ להתמודד עם ביורוקרטיה מסורבלת ותהליכי רישוי ארוכים, הגוזלים ממנו זמן ומשאבים יקרים. לבסוף, גם לאחר הקמת העסק, היזם הזעיר יאלץ להתמודד עם אתגרי ניהול, חשבונאות ומיסוי, החורגים מתחום התמחותו או עיסוקו.

העלויות הישירות והעקיפות, קשיי המימון והמחסור במידע מהווים מכשול משמעותי לכל אדם החפץ להקים עסק עצמאי בישראל, קל וחומר לאדם שאינו בעל אמצעים או ניסיון קודם בתחום זה. לפיכך, מיצוי פוטנציאל היזמות בקרב האוכלוסיות החלשות ביותר מחייב כלי מימון, תמיכה וליווי, שיעזרו ליזם הזעיר בארץ בדרכו אל עסק עצמאי.²

עידוד יזמות בקרב החלשים ביותר

בשנת 2004 היו בישראל כ-780 אלף איש בגילאי העבודה העיקריים (25-54), שאינם מועסקים או שנמצאים מחוץ לכוח העבודה האזרחי.³ במחקר הסוקר את כלי היזמות הזעירה, שנערך בארה"ב, התגלה כי פוטנציאל היזמות העסקית בקרב אוכלוסייה כזו עומד על כ-4.8% עם זאת, חרף הפוטנציאל הגבוה, שירותי התמיכה ליזמות זעירה בישראל אינם משוכללים במידה שתספק מענה לביקוש הקיים.

כיום, אין בישראל ולו גוף אחד המאגד את כל מרכיבי התמיכה ליזמות זעירה. היזם הפוטנציאלי נאלץ לחפש במקומות שונים מרכיבי תמיכה שונים. כך, באופן אירוני, ההתמודדות עם מערך התמיכה יכולה להפוך לנטל נוסף על היזם, במקום להקל עליו. טבלה מספר 1 מציגה את הפיצול הקיים בארץ במערך התמיכה ליזמות זעירה. כפי שניתן לראות, יזם זעיר פוטנציאלי אינו יכול לקבל את שלושת מרכיבי התמיכה לפתיחת עסק במקום אחד.

טבלה מס' 1
פיצול מרכיבי התמיכה לעסקים זעירים בין גופים שונים בארץ

גורם\מרכיב תמיכה	עזרה בהליכי ביורוקרטיה, רישום ומידע	מימון	ליווי עסקי לאחר הקמת העסק
מרכזי טיפוח יזמות	כן	לא (הפנייה לקרנות)	כן
פרויקט חונכות עסקית - משרד התמ"ת	לא	לא	כן
קרנות פילנתרופיות	חלקי	מענקים או מימון באמצעות ערבויות. תמיד נדרשת ערבות עצמית מהיזם.	חלקי
ארגונים חברתיים	חלקי	לא	חלקי

מקור: עיבוד לנתונים מהרשות לעסקים קטנים ובינוניים, <http://www.asakim.org.il/mokdim>, <http://www.moit.gov.il/NR/exeres/0962F037-4546-4F5F-873E-FA2B0591196E.htm> (7 מאי 2006); משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה, <http://www.asakim.org.il/>, עמ' 25-40, דאטה ישראל בע"מ, קרנות מימון לעסקים קטנים (ינואר 2006), <http://www.asakim.org.il/upload/kranot05.pdf> (7 מאי 2006).

במידה ולכל אדם החפץ בפתיחת עסק תהיה אפשרות ממשית לקבל סיוע, מימון וליווי עסקי, יוכלו להתווסף למשק הישראלי כ-62,400 עסקים ומספר דומה של מועסקים.⁵ בהנחה כי המחזור החודשי של כל עסק זעיר שווה ערך לשכר המינימום בתוספת מס ערך מוסף (כ-4000 ש"ח), הפעילות העסקית הנוספת בעסקים אלו (ובעסקים הקשורים אליהם) תביא לתוספת תוצר ישירה של 3 מיליארד ש"ח במשק הישראלי.⁶ השיפור במצבם הכלכלי של הפונים ליזמות זעירה יתבטא גם בצמצום קבלת הקצבאות המותנות בהכנסה, כניסה למעגל המשתתפים בשוק העבודה ורווחה גדולה יותר לעניים ביותר.

בניגוד לישראל, בה אין ארגון אחד המאגד לתוכו את כל מרכיבי התמיכה הנחוצים ליזם הזעיר, ברוב מדינות העולם קיימים ארגונים ייעודיים הממלאים את הצורך בשירותים אלה.

ארגוני אשראי זעיר

ארגוני אשראי זעיר הם אותם ארגונים המציעים אשראי, הלוואות ושירותים פיננסיים אחרים (פיקדונות, ביטוח, חסכון) לחלקים העניים באוכלוסייה. פעילות זו מנסה למלא את הפער שנוצר בין דרישות הסף הגבוהות למתן אשראי במערכת הבנקאות המסורתית (נכסים, ערבים, הכנסות קבועות, היסטוריית אשראי), לבין הצורך באשראי למען פיתוח כלכלי ואישי באוכלוסיות שאינן עומדות בדרישות הסף הללו. בנוסף, רבים מארגוני האשראי הזעיר עוסקים באופן פעיל בסיוע ליזמות זעירה על ידי מתן שירותי תמיכה, בנוסף למתן האשראי. ארגוני אשראי זעיר יכולים לפעול בצורות שונות ותחת רישום חוקי משתנה: בנקים מסחריים, בנקים ייעודיים לאשראי זעיר, קואופרטיבים, איגודי אשראי, ארגונים לא ממשלתיים (NGO's) ומסודות פיננסיים אחרים.

ארגוני אשראי זעיר בעולם

ארה"ב

בארה"ב ישנם כ-517 ארגוני אשראי, שהוקמו במיוחד על מנת לספק הלוואות, הדרכה וסיוע טכני באופן ממוקד ליזמים זעירים. מגזר האשראי הזעיר בארה"ב קיים כ-20 שנה, וכיום הוא פרוס בכל 50 המדינות. פעילות הארגונים מתמקדת ביצירת מקומות עבודה עבור בעלי הכנסות נמוכות: על פי סקר שערכה קבוצת (AEO Association for Enterprise Opportunity) בקרב ארגוני אשראי זעיר בארה"ב ב-2005, ענו 77% מהארגונים המשתתפים כי למעלה מ-50% מלקוחותיהם הם בעלי הכנסה נמוכה.⁷

בסקר מתמשך שנערך בין 1991 ל-1997 נמצא, כי 53% מהמשתתפים בתכניות אשראי זעיר ויזמות עסקית, שהוגדרו עניים, יצאו ממעגל העוני. כמו כן, נרשמה ירידה של 30% במספר האנשים שהזדקקו לקצבאות מממשלתיות מותנות במבחן הכנסה.⁸

מערב אירופה

במערב אירופה קיימים עשרות ארגוני אשראי זעיר. רוב הארגונים הללו נמצאים בעיצומו של תהליך התאמת השירותים ללקוחות, לאחר שניסו להעתיק דפוסי פעולה ממדינות אחרות. הלוואות המינימום הניתנות באמצעות ארגונים אלה נעות בסכומים שבין 50 ל-5,000 אירו, בעוד שהלוואה ממוצעת עומדת על 12,000 אירו. בדומה לעמיתיהם בארה"ב, ארגוני האשראי הזעיר באירופה מספקים ליזם מגוון שירותים בנוסף למימון עצמו: שיווק, מכירות, ניהול תזרים מזומנים, חשבונאות, תמחור נכון, עזרה בסוגיות משפטיות, מיסוי, כתיבת תכנית עסקית, הצבת מטרות, עזרה בניהול זמן, ניהול משק הבית וטיפול בלקוח.⁹

לאור הפוטנציאל הטמון במימוש יזמות זעירה והיעדר הכלים לעידוד מגזר זה בארץ, נבחן כעת מה מונע מארגוני אשראי זעיר בדומה לאלו שתוארו לעיל, לפעול ולהתפתח בישראל.

חסמים להתפתחות ארגוני אשראי זעיר בארץ

רגולציה וחקיקה

בישראל, ארגון אשראי זעיר המבקש לפעול כתאגיד בנקאי, יהיה חייב לעמוד בדרישות הסף המופיעות בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981. נגיד בנק ישראל, בשיתוף עם ועדת רישיונות המורכבת מחברי הבנק, הם אלה הדנים בבקשות למתן רישיון בנקאי, בקבלתן או בדחייתן. בשנים האחרונות מדיניותו המוצהרת של בנק ישראל היא לצמצם את מספר הבנקים הקטנים בישראל ולעודד תהליך התכנסות (consolidation) למספר קבוצות בנקאות גדולות.¹⁰ מדיניות זו מקטינה את ההסתברות למתן רישיון בנקאי לגוף המתעתד לעסוק במתן אשראי זעיר.

בתוך כך, סעיף 21 לחוק הבנקאות (רישוי) אוסר על קבלת פיקדונות כספיים ומתן אשראי ל-30 איש ומעלה, ללא רישיון בנקאי. איסור זה מונע את פעולתם הפוטנציאלית של איגודי אשראי (credit unions) בישראל. בנוסף, הסעיף מגביל את האפשרות למתן אשראי על ידי תאגידי עזר בנקאיים (הנשלטים על ידי בנק אך אינם בעלי רישיון בנקאי בפני עצמם), וכן מונע את מימון האשראי על ידי הנפקת ניירות ערך (equity) לכל מי שאינו מחזיק ברישיון בנקאי.

לכאורה, התשתית החוקית המאפשרת מתן הלוואות על ידי ארגונים לא בנקאיים קיימת בישראל. חוק הסדרת הלוואות חוץ בנקאיות, התשנ"ג-1993 מבהיר את החובות והזכויות הנדרשות משני הצדדים להלוואה ב"שוק האפור": עריכת חוזה בכתב, חובת גילוי לגבי עלות הלוואה והריבית הריאלית שנדרשת עבורה וכן הגבלה על העלות המקסימלית של האשראי.¹¹ עם זאת, החוק אינו נותן מענה חוקי מקיף לפעילות אשראי חוץ בנקאי. סוגיות של חילוט ערבויות על ידי המלווה, הנפקות חוב, גיוס הון ואפשרות שימוש בביטחונות, הנם רק חלק מן הנושאים אשר אינם מוסדרים בו. כך, ארגון אשראי זעיר, המבקש לפעול בארץ, נתקל בתשתית חוקית לא מספקת לפעילותו, דבר המחייב אותו לפעול ברמת סיכון גבוהה יותר לנכסיו.

מימון

ככל ארגון עסקי, גם ארגונים המבקשים לרכז את עיקר פעילותם בהענקת אשראי ליזמים זעירים חייבים הן התחלתי לשם התחלת פעילותם. באופן אירוני, ארגון אשראי זעיר, המבקש מימון מהבנקים, סובל מאותן בעיות העומדות בפני לקוחותיו העתידיים. הבנקים יטו שלא לממן את השלבים הראשונים בחיי ארגון אשראי, המשתמש בשיטות עבודה הזרות להם, ללא היסטוריה של הצלחה, והמתעתד לשרת אוכלוסייה, שהם עצמם אינם מוכנים לשרתה או רואים אותה כחלשה.¹² לא מפתיע, אם כך, כי כיום, ארגונים הפועלים לסיוע במתן הלוואות בארץ, עושים כן באמצעות הון פילנתרופי ומענקים שהגיעו לידיהם למטרה זו.¹³

פעילות על בסיס מסחרי, גם אם היא נעשית על ידי ארגונים ללא כוונת רווח, מאפשרת את יצירת התנאים לשימור ההון ההתחלתי. כמו כן, פעילות מסחרית מאפשרת גיוס הון מסחרי להרחבת הפעילות לשם הגעה למצב בר-קיימא (sustainable). הניסיון העולמי מראה, כי ארגוני האשראי הזעיר, המובילים במזדים של חדירת שוק, כמות הלוואות, מגוון שירותים ויעילות, הם ארגונים הפועלים באופן עסקי, תוך הגעה למצב בר-קיימא של כיסוי הוצאות תפעוליות ופיננסיות.¹⁴

הסרת חסמי רגולציה ומימון בהתאם לניסיון הבינלאומי

הסרת חסמי רגולציה וחקיקה

האפשרות הישירה ביותר להתרת פעילותם החוקית של ארגוני אשראי זעיר מצויה בחקיקה ייעודית עבור ארגונים אלה. חוקי אשראי זעיר חוקקו בעיקר במדינות מזרח אירופה ומרכז אסיה. הסיבה המרכזית לכך היא הפעילות הנרחבת, יחסית, של ארגוני אשראי זעיר באזורים אלה והתאמתו של כלי האשראי הזעיר למאפיינים הכלכליים של המדינות באזור. בשנים האחרונות חוקקו חוקים המסדירים מתן אשראי זעיר בבוסניה הרצגובינה, קירגיסטאן, קזאחסטאן ומדינות נוספות במזרח אירופה ומרכז אסיה.

מלבד חוקים ייעודיים, שינויים ברגולציה יכולים לתרום להתפתחותם של ארגוני אשראי זעיר. דוגמה להקלה רגולטורית עבור ארגוני אשראי זעיר באה מצרפת, בה התשתית החוקית אינה מאפשרת הענקת הלוואות ללא רישיון בנקאי. עם זאת, המפקח על הבנקים בצרפת (Comit de la Reglementation Bancaire) אפשר לארגון האשראי הזעיר ADIE, למרות שאינו בנק, מתן אשראי ומימונו על ידי הנפקת חוב (אג"ח).¹⁵ מתן הלוואות ומימונם על ידי הנפקת אג"ח אינה אפשרית בישראל למוסדות שאינם בנקים.

עידוד הפעילות של אשראי זעיר יכול להתבצע גם באמצעות התרת פעילותם של איגודי האשראי (credit unions). איגודי אשראי זעיר הם קואופרטיבים פיננסיים בבעלות ובשליטת חבריהם. איגודים אלה מציעים שירותי חסכון והלוואות בתנאים מועדפים לחבריהם, ויכולים להקל על מתן אשראי ליזמים חסרי נכסים או בעלי נכסים מעטים. כל איגוד אשראי נבנה תחת מכנה משותף הקובע מי יכול להצטרף אליו. מכנה משותף זה יכול להיות אזור גיאוגרפי, מעסיק משותף או חברות בארגון משותף (כנסייה, ארגון מסחרי, גילדה וכו'). ברחבי העולם קיימים חוקים מקיפים המאפשרים ומסדירים את אופן הפעולה של ארגונים אלו. למעשה, איגודי אשראי פעילים בארה"ב משנת 1909. כיום הם משרתים קרוב ל-85 מיליון איש עם נכסים של כ-755 מיליארד דולר. באנגליה, חוק איגודי האשראי נחקק בשנת 1979, וכיום יש בבריטניה 564 איגודים.

מימון פעילות ארגוני אשראי זעיר

גם לאחר שמתאפשרת פעילותם של ארגוני אשראי זעיר, וניתנת להם אפשרות לפעול באופן המאפשר ברות קיימא פיננסית, אין לארגוני האשראי היסטוריית פעילות מספיקה, על מנת לקבל הון בנקאי מסחרי. לצורך זה, התפתחו בעולם כלים פיננסיים לגישור על פערי המידע וההיכרות בין בנקים לארגוני אשראי זעיר.

אחד מהכלים הללו, הנו קרנות הון לאשראי זעיר. הקרנות פועלות לבניית מערכת יחסים

מסחרית בין ארגוני אשראי זעיר למוסדות פיננסיים ותיקים – בראש ובראשונה הבנקים – לשם מימון הפעילות ומעבר מהתבססות על הון פילנתרופי להון מסחרי. שיטת פעילות מרכזית בהקשר זה היא אספקת הלוואות לטווח בינוני וארוך, בריבית נמוכה, לארגוני אשראי זעיר. כספי הלוואה מקרנות ההון מנוצלים למינוף הלוואות מבנקים מסחריים מקומיים. כך, נוצר הון מוגדל לפעילות אשראי זעיר וכן נוצרת היכרות בין ארגוני האשראי והבנקים.

קרנות ההון לפיתוח ארגוני אשראי זעיר יכולות להיות חלק ממדיניות ממשלתית לעידוד הנושא, כגון קרן ה-CDFI (Community Development Financial Institutions Fund) של משרד האוצר האמריקאי. לחילופין, ההון יכול לבוא מתוך ארגונים מסחריים, כגון קרן הפיתוח לאשראי זעיר של הדויטשה בנק (The Deutsche Bank MicroCredit Development Fund), הפועלת תחת חוק ה-CRA (Community Reinvestment Act) בארה"ב.¹⁶

כלי פיננסי נוסף, הבא לתמרץ את פעילותם של ארגוני אשראי, הינו הערבות. קרנות ערבות (Guarantee Funds) לארגוני אשראי זעיר, פועלות להקלת הגישה אל המימון המסחרי-בנקאי עבור ארגוני האשראי. קרן הגישור הדרום אמריקאית של ארגון ACCION (Latin America Bridge Fund), לדוגמה, הייתה הקרן הראשונה לערוב לארגוני אשראי זעיר. הקרן נוסדה ב-1984, ומאז הקמתה היא סיפקה ערבויות להלוואות מבנקים מסחריים מקומיים בהיקף של 70 מיליון דולר, ל-23 ארגוני אשראי זעיר בדרום אמריקה והאיים הקריביים. ההלוואות שניתנו בעזרת ערבויות הקרן עזרו לספק עד היום כ-140 מיליון דולר באשראי זעיר, ל-300 אלף יזמים.¹⁷

סיכום והמלצות

זומה, שחשיבות הטיפוח של ההון האנושי במדינת ישראל אינה צריכה הסבר מיוחד. יזמות זעירה היא אמצעי, אחד מני רבים, למיצוי ההון האנושי של הפרט ולשיפור מצבם הכלכלי של החלשים ביותר בחברה. עידוד ליזמות לא זו בלבד שמאפשר לאדם פיתוח עצמי ומיצוי של יכולותיו למען עצמו, אלא גם תורם לפעילות הכלכלית סביבו.

על-מנת לטפח יזמות זעירה בישראל באמצעות ארגוני אשראי זעיר, יש לאמץ את ההמלצות הבאות:

- יש לבחון את החקיקה הבנקאית בישראל. במידה והבנקים עצמם אינם מסוגלים, או אינם רוצים, לספק שירותים פיננסיים לאוכלוסיות חלשות, יש לאפשר לארגונים אחרים לעשות כן. בעיקר דרושים תיקונים והקלות בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981, ובייחוד בסעיף 21 לחוק, המגביל באופן גורף פעילות אשראי שלא על ידי הבנקים.
 - יש להרחיב את החקיקה המסדירה פעילות פיננסית חוץ בנקאית. חוק הסדרת הלוואות חוץ בנקאיות, שנוצר כתגובה לניצול לווים ב"שוק האפור", אינו מספיק. מתן אשראי כעסק מסחרי צריך להיות מגובה בתשתית חוקית. תשתית זו צריכה לקבוע, בין היתר, חובות דיווח, ניהול, הסדרת היכולת לגיוס הון בצורות שונות של בעלות, הסדרת פעילות במקרה של פשיטת רגל והסדרה של גביית חובות במקרה של פיגור.
 - יש לאפשר את פעילותם של איגודי אשראי בישראל. גופים אלה יכולים להוות פתרון נוח למצוקת האשראי ממנה סובלים יזמים זעירים ואוכלוסיות חלשות. הצלחתם של איגודי האשראי בעולם מוכיחה עד כמה גופים אלה חסרים בישראל. מעבר להשפעתם כספיקי אשראי ליזמים, איגודי אשראי בעולם הפכו למתחרים ישירים לבנקים המסחריים, תוך הכנסת שירותים מגוונים שעד אותו זמן היו נחלתם של הבנקים בלבד.
- יישום צעדים אלה בישראל, תוך התבססות על הניסיון העולמי, יכול להוות צעד חשוב לקראת שיפור היצע השירותים הפיננסיים בארץ, ובראשם הנגישות לאשראי. שיפור שכזה יאפשר ליותר אנשים לממש את פוטנציאל היזמות שלהם, ליצור עסקים חדשים ולקדם את החברה הישראלית כולה.

- 1 לצורך עבודה זו, הגדרתו של "עסק זעיר" תחפוץ להגדרת "עוסק פטור" על פי חוק מס ערך מסוף (תיקון מספר 22) התשס"ב - 2002: עוסק, או עסק שמחזור עסקאותיו אינו עולה על סכום שקבע שר האוצר (כיום כ-65,721 ש"ח לשנה). "עוסק פטור" אינו חייב במע"מ.
- 2 Glenn Yago and Betsy Zeidman, Building Israel's Small Business and Microenterprise Sector: Israel Entrepreneurial Finance Initiative (Milken Institute, 2005), pp. 28-39
- 3 הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, *שנתון סטטיסטי לישראל 2005* (ירושלים: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2005), לוח 12.1.
- 4 Elaine Edgcomb, Klein Joyce and Peggy Clark, *The Practice of Microenterprise in the U.S.: Strategies, Costs and Effectiveness* (Washington, D.C.: The Aspen Institute/FIELD, 1996)
- 5 החישוב נערך בהתבסס על 8% שיממשו את פוטנציאל היזמות הזעירה, מתוך כ-780 אלף בלתי מועסקים או שנמצאים מחוץ לכוח העבודה האזרחי בישראל.
- 6 נכון למאי 2006, שכר המינימום עומד על 3,456 ש"ח. בתוספת 16.5% מע"מ נקבל 4,026 ש"ח. כדי לקבל את המחזור השנתי, נכפיל סכום זה ב-12 ונקבל את המחזור השנתי של העסק, העומד על 48,312 ש"ח. אם נניח כי יוצרו כ-62,400 עסקים זעירים בעלי מחזור שנתי ממוצע של 48,000 ש"ח בקרוב, נקבל תוספת תוצר ישירה בסך 2.99 מיליארד ש"ח.
- 7 <http://www.microenterpriseworks.org/services/research/2005Directory.htm> (8 למרץ 2006).
- 8 ראה: The Aspen Institute, Economic Opportunities Program, *Microenterprise Assistance: What Are We Learning About Results? Key Findings from the Aspen Institute's Self-Employment Learning Project* (Washington D.C.: The Aspen Institute, 1997); <http://www.microenterpriseworks.org/about/factsheets/factsheet1.pdf> (12 יוני 2006).
- 9 European Microfinance Network, *Overview of the Microfinance Sector in Western Europe* <http://www.european-microfinance.org/bibliotheque/232.pdf> (8 מרץ 2006).
- 10 בנק ישראל, "מיזוג וסגירת הבנקים הזעירים בישראל", הודעה לעיתונות, 11 יולי 2005, <http://www.bankisrael.gov.il/press/heb/050711/050711b.htm> (15 מרץ 2006).
- 11 חוק הסדרת הלוואות חוץ בנקאיות, התשנ"ג - 1993, ס"ח תשנ"ג (3.8.1993), עמ' 174.
- 12 Rosalind Copisarow, "The Application of Microcredit Technology to the UK: Key Commercial and Policy Issues," *Journal of Microfinance* Vol. 2, No. 1 (2000). http://marriottschool.byu.edu/microfinance/view_archive.cfm?id=28&issue=spring00 (12 יוני 2006).
- 13 יצוין, כי בארץ קיימים ארגונים פילנתרופיים וקרנות הפועלים להענקת אשראי והלוואות לעסקים. עם זאת, אין בישראל גוף המספק אשראי בהיקפים המתאימים להגדרת העסק הזעיר.
- 14 Isabel Barres, "Bulletin Highlights," *Microanking Bulletin* 8 (November 2002), pp. 25-29 http://www.mixmbb.org/en/mbb_issues/08/Bulletin%20Highlights.pdf (12 יוני 2006).
- 15 Jan Evers, Stefanie Jack, Adrian Loeff and Hedwig Siewertsen, *Reducing Cost and Managing Risk in Lending to Micro Enterprises* (FACET, Zeist, The Netherlands and IFF, Hamburg, Germany, 2000), pp. 58-66 http://www.microfinancegateway.org/files/3243_3243.pdf (22 מאי 2006).
- 16 אהרון כהן מהליבר ואייל סרי, *אפליית האשראי בישראל והצעה לפתרון*, מחקר מדיניות 2005-2 (ירושלים, קרנות קורת ישראל 2005). <http://www.kiedf.org/pdf/search4.pdf>.
- 17 Cesar Lopez and Jorge de Angulo, "Bridging the Finance Gap: ACCION's Experience with Guarantee Funds for Microfinance Institutions," *InSight* 15 (September 2005) <http://www.accion.org/insight> (22 אפריל 2006).

FELLOWS | KORET
PROGRAM | MILKEN INSTITUTE

תוכנית עמיתי קורת – מכון מילקן
בית מילקן, רחוב תל חי 13
ירושלים, 97102

info@kmifellows.org
www.kmifellows.org